

Tendensen 2016-2017

Politiële criminaliteitsstatistieken

INHOUDSTAFEL

ALGEMEEN	3
Openheid en transparantie	3
Basisgegevens = aanvankelijk proces-verbaal	3
Snelheid van publicatie versus volledigheid databank	4
De voeding van de ANG verschilt naargelang politiezone	5
Volledigheid als element voor contextualisering.....	6
AANDACHTSPUNTEN BIJ HET LEZEN EN INTERPRETEREN	7
GEOGRAFISCHE VERGELIJKINGEN	8
Hitparades en criminaliteitsgraden.....	8
Het gegeven ‘bevolkingsaantal’ bij de opmaak van graden	8
Belang van een goede gemeentetypologie.....	9
Haalcriminaliteit versus brengcriminaliteit.....	9
Andere contextvariabelen voor het berekenen van graden.....	9
TENDENSEN 2016-2017	11
Aandachtspunt bij het vergelijken van jaren	11
Totale geregistreerde criminaliteitscijfer	11
Totale geregistreerde criminaliteit is historisch laag.....	11
Prioriteiten Nationaal Veiligheidsplan (NVP) 2016-2019	12
Andere opvallende evoluties	17
Stijgingen in 2017 t.o.v. 2016	20
Dalingen in 2017 t.o.v. 2016	22
TENDENSEN SINDS 2000	24
Periode 2000-2004	24
1 miljoen registraties per jaar	24
Periode 2005-2009	24
Impact van strafwetgeving.....	24
Periode 2010-2014	25
Start van de dalende trend	25
Periode 2015-2017	25
Daling zet zich verder	25
De gehele periode 2000-2017	26
Dalende trend sinds de piek van 2011	26

ALGEMEEN

OPENHEID EN TRANSPARANTIE

In het kader van het bevorderen van openbaarheid van bestuur en een cijfermatig onderbouwd, **'evidence based' beleid**, werd door de minister van Binnenlandse Zaken voor een open en transparante communicatie gekozen betreffende de misdrijven die door de politiediensten in België worden geregistreerd. De Politiële Criminaliteitsstatistieken (PCS) worden per kwartaal gepubliceerd.

Met deze frequentie van publicatie en zonder afbreuk te doen aan de exhaustiviteit, functioneren deze cijfergegevens als een graadmeter of een barometer betreffende de in België geregistreeerde criminaliteit. De meest recente evoluties betreffende de geregistreeerde criminaliteit in België worden dus gemonitord.

In de praktijk betekent dit dat zowel de burger als de verschillende actoren binnen het veiligheidsbeleid regelmatig over cijfers beschikken voor de verschillende bestuursniveaus (gemeente, politiezone, arrondissementeel, provinciaal, gewestelijk en federaal). Daarnaast blijft **strategische lange-termijn-analyse** mogelijk omdat verschillende jaren in oenschouw worden genomen. De politie kan voor het opstellen en evalueren van haar operationele werking steunen op eigen maandelijkse barometers en rechtstreekse bevestigingen van gegevensbanken.

BASISGEGEVEN = AANVANKELIJK PROCES-VERBAAL

Het basisgegeven van de geregistreeerde criminaliteitsstatistieken is het aanvankelijk proces-verbaal dat door de politiediensten van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, werd opgesteld, ongeacht of het gaat om een voltooid misdrijf of een poging. Bij het opstellen van het proces-verbaal dient voor elk feit gepleegd in België 1 van de 589 gemeenten gekozen te worden als zijnde de pleegplaats van het feit. Het zijn deze gemeenten die daarna geaggregeerd worden naar de hogere geografische niveaus (politiezone, gerechtelijk arrondissement,...) in de rapporten.

Bij de recurrente verspreiding van deze barometer inzake criminaliteit wordt getracht steeds zoveel mogelijk informatie aan te bieden. Concreet betekent dit dat er gegevens ter beschikking worden gesteld inzake:

- De **strafrechtelijke inbreuken** op zich: de inbreuken op het Strafwetboek (misdaden, wanbedrijven en overtredingen) en de inbreuken op de Bijzondere Wetten (bijvoorbeeld de Drugswet van 1921).
- De **criminele figuren / fenomenen**: feiten die niet als dusdanig in het Strafwetboek zijn opgenomen, maar waarmee men in de dagelijkse politiepraktijk regelmatig wordt geconfronteerd. Het betreft een combinatie van een misdrijf (bv. diefstal) met onder andere het voorwerp of vervoermiddel waarop dit misdrijf betrekking heeft (bv. autodiefstal), de plaats waar het misdrijf gepleegd is (bv. woninginbraak) of de manier waarop het misdrijf gepleegd werd (bv. diefstal gewapenderhand). De definitie en afbakening van deze criminele figuren vloeit voort uit de werkzaamheden van de Werkgroep Politiestatistiek (WPS).
- De **plaatsbestemming** van een feit: de functie die de plaats vervult waar het misdrijf is gepleegd (bv. openbare weg, onderwijsinstelling...).
- De **voorwerpen**: de zaken die het meest gestolen worden bij verschillende types van diefstal worden weergegeven.
- De **vervoermiddelen**: de gestolen auto's worden voorgesteld per merk.
- De **niet-misdrijven**: naast de strafrechtelijke inbreuken worden er in de politieke databanken ook een aantal feiten geregistreerd die op zich niet strafbaar zijn, doch waarvoor toch een proces-verbaal wordt opgemaakt (bv. zelfmoord, familiale moeilijkheden, verloren voorwerpen...).

Aan de hand van dit instrument wordt het mogelijk een vinger aan de pols te houden, nieuwe criminaliteitstendensen sneller te detecteren en dus, indien nodig, een bijsturing van het veiligheidsbeleid te initiëren.

SNELHEID VAN PUBLICATIE VERSUS VOLLEDIGHEID DATABANK

Hiervoor is een snelle, betrouwbare vrijgave van gevalideerde gegevens van primordiaal belang. Voor de criminaliteitsstatistieken per kwartaal betekent dit concreet dat betrouwbare cijfers in principe beschikbaar zijn tot een periode van een viertal maanden voorafgaand aan de datum van afsluiting van de databank. Die bufferperiode wordt gehanteerd omdat een voldoende **hoge volledigheid van de databank nodig** is om zinvolle analyses te kunnen maken.

Een proces-verbaal dient volgens de richtlijnen namelijk binnen de 3 weken te worden afgewerkt en overgemaakt aan de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG)¹, die de bron vormt voor de opmaak van de PCS. Voor een deel van de processen-verbaal verloopt dit verwerkingsproces echter met enige vertraging. Op jaarbasis komt de volledigheid van de cijfers niet in het gedrang omdat bij de afsluiting voor de opmaak van de jaarlijkse Politiële CriminaliteitsStatistieken hiermee rekening wordt gehouden zodat de betrouwbaarheid van de cijfers globaal genomen verzekerd is. Daardoor kunnen de PCS over het verloop van de jaren een **betrouwbaar beeld** geven over de tendensen in de vastgestelde criminaliteit.

De huidige versie van de PCS bevat gegevens tot en met (pleegdatum) 31 december 2017 (datum van afsluiting van de gegevensbank is 20/04/2018). De gegevens voor de jaren 2001 tot en met 2006 worden niet langer gepubliceerd, maar blijven wel opvraagbaar bij de Directie van de politionele informatie en de ICT-middelen (DRI) – Business Unit Beleid en beheer (BIPOL).

DE VOEDING VAN DE ANG VERSCHILT NAARGELANG POLITIEZONE

Op basis van een driemaandelijke extractie² uit de ISLP³-servers van de 187 politiezones⁴ en bepaalde federale politiediensten (spoorwegpolitie, wegpolitie,...), die vergeleken wordt met de Algemene Nationale Gegevensbank, kan grosso modo ingeschat worden welk percentage van aanvankelijke processen-verbaal (gerechtelijk-niet verkeer), opgesteld door die korpsen, zich nog niet in de ANG bevindt. Onderstaande tabel toont aan dat de **voeding vanuit de politiezones** niet overal met dezelfde snelheid gebeurt, wat dus een negatief effect heeft op de volledigheid van de criminaliteitsstatistieken, zeker wat betreft de cijfer rapporten die betrekking hebben op de politiezones

¹ De Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) is een politiedatabank waarin feiten geregistreerd worden op basis van processen-verbaal die voortvloeien uit de missies van de gerechtelijke en bestuurlijke politie. Zij laat toe om tellingen uit te voeren op verschillende statistische variabelen, zoals het aantal geregistreerde feiten, de modi operandi, de voorwerpen gehanteerd bij het misdrijf, de gebruikte vervoermiddelen, de bestemmingen-plaats,...

² De meest recente dateert van 22 april 2018. Op die datum bedroeg de volledigheid van de ANG, voor de aanvankelijke processen-verbaal van 2017 (datum "in behandeling" ISLP), op nationaal niveau 97,7%.

³ Integrated System for Local Police, een informaticatoepassing die onder meer wordt gebruikt om processen-verbaal te registreren. Oorspronkelijk enkel gebruikt door de lokale politie (PZ), maar sinds enkele jaren ook door bepaalde federale politiediensten (spoorwegpolitie, wegpolitie,...).

⁴ Volgend op de Wet van 7 december 1998 tot de organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, werden er 196 politiezones opgericht. Sindsdien hebben zich meerdere fusies voorgedaan waarbij twee, of zelfs drie, politiezones samensmolten tot een nieuwe politiezone. Een voorbeeld van dergelijke fusie is de politiezone "Limburg Regio Hoofstad", bestaande uit de voormalige zones "HAZODI" en "West-Limburg". Momenteel bestaan er in België 187 politiezones. Deze fusies werden met terugwerkende kracht toegepast op alle pleegjaren teneinde de vergelijkbaarheid over de tijd mogelijk te maken. Ook op het niveau van de gerechtelijke arrondissementen werd in 2014 een hervorming doorgevoerd waardoor de 27 'oude' arrondissementen werden herleid tot 12. Wel werden er 14 parketten voorzien en ook op politieel niveau kwamen er 14 gedeconcentreerde gerechtelijke directeurs. De PCS op het niveau van de gerechtelijke arrondissementen volgt deze 14-delige structuur die evenals de fusies bij de politiezones met terugwerkende kracht werd toegepast op alle pleegjaren.

(en gemeenten) in kwestie. Vanzelfsprekend hebben deze achterstanden ook een impact, hetzij beperkter, op de hoger liggende geografische entiteiten tot en met het nationaal niveau toe.

% aanvankelijke gerechtelijke PV's 2017 nog niet in ANG	# PZ	Naam PZ
0% (dus alle PV's in ANG)	3	
< 1%	79	
1% - < 3%	78	
3% - < 5%	19	
5% of meer	8	FAGNES; ZP AWANS/GRACE-HOLLOGNE; ZONE DES ARCHES; PZ VOER EN DIJLE; HERKO; PZ POLBRUNO; ZONE MONS - QUEVY; ZONE NIVELLES - GENAPPE
Totaal aantal politiezones	187	

Tabel 1: verdeling van de 187 politiezones (registrerend korps) naarmate de volledigheid van hun voeding naar de ANG, dit wat betreft de aanvankelijke gerechtelijke PV's (niet-verkeer) opgesteld in ISLP in 2017. (Bron: Stuurbord ANG de dato 22 april 2018)

VOLLEDIGHEID ALS ELEMENT VOOR CONTEXTUALISERING

We vermelden hier de betrokken zones, zeker niet om deze met de vinger te wijzen, doch om de gebruiker van de cijfers te waarschuwen dat de tendensen (in casu: vastgestelde dalingen) in de cijfers mogelijks nog kunnen veranderen. Dit is namelijk de eerste contextualisering van de cijfers die dient te gebeuren. De **reden van de tragere voeding** kan verschillende oorzaken hebben: technische problemen, capaciteitsproblemen, andere operationele prioriteiten,...

AANDACHTSPUNTEN BIJ HET LEZEN EN INTERPRETEREN

Bij het lezen en interpreteren van deze rapporten is het belangrijk dat volgende aandachtspunten in acht worden genomen.

- In een eerste grafiek wordt het totaal aantal geregistreerde feiten weergegeven en dit over alle misdrijfcategorieën heen. Op zich zegt dit cijfer niet zoveel, gezien het gaat om een combinatie van zeer ernstige feiten (bv. moord) en eerder lichtere inbreuken (bv. openbare dronkenschap). Het is dus interessanter om elk specifiek misdrijf apart te bekijken.
- Op te merken valt dat **verkeersinbreuken** “out of scope” zijn, deze maken immers deel uit van een aparte rapportage.
- De rapportage gebeurt op **pleegplaats** (dus ongeacht het registrerend korps) en **pleegdatum**.
- Wanneer een overzicht wordt gegeven per maand, dan dienen de meest recente maanden met de nodige omzichtigheid te worden bekeken, gezien mogelijks nog niet alle feiten geregistreerd zijn in de ANG.
- Feiten die niet gekend zijn bij de politie (**dark number**) worden per definitie niet meegeteld. Hiervoor kan een **Veiligheidsmonitor** een indicatie⁵ geven.
- Bij de interpretatie van een (lichte) daling moet enig voorbehoud gemaakt worden omdat door aanvulling met nog niet geregistreerde feiten deze daling kan ombuigen tot een status quo of zelfs een stijging.
- **Technische verbeteringen** kunnen aanleiding geven tot lichte schommelingen tussen twee verschillende afsluitingen die worden uitgevoerd, dit naast effecten veroorzaakt door laattijdige vattingen (zie eerder in dit document) en laattijdige ter kennis komingen (zie verder in dit document).
- Proactieve versus reactieve misdrijven:
 - Voor bepaalde misdrijfcategorieën (vb. drugsinbreuken, illegale vreemdelingen, schijnhuwelijken, illegale wapendracht, financiële en economische misdrijven) is de registratie sterk afhankelijk van de inspanningen die door de politiediensten worden geleverd. Men noemt dit **proactieve misdrijven (“haalcriminaliteit”)**: hoe meer men er naar zoekt (acties), hoe meer feiten men vindt. Hoe meer drugscontroles er bijvoorbeeld gebeuren, hoe meer mensen men zal betrappen met drugs op zak en dus hoe meer PV’s er (**ambtshalve**) zullen opgesteld worden. Een stijging in de geregistreerde cijfers voor dergelijke misdrijven wil dus niet noodzakelijkerwijze zeggen dat er ook in de realiteit een stijging is. Evoluties zijn eerder een **indicator voor politieactiviteit**.
 - Andere misdrijfcategorieën (vb. inbraken, diefstal gewapenderhand, geweld tegen personen, beschadigingen) zijn veel minder gevoelig voor de politieactiviteit. Dit zijn de **reactieve misdrijven (“brengcriminaliteit”)**. Er wordt een PV opgesteld door de verbalisant

⁵ Met de bemerking dat de meest recente versie van deze bevolkingsenquête dateert van 2009.

omdat men geïnformeerd is door het slachtoffer (**klacht**) of door derden (**aangifte**). Evoluties zijn eerder een reflectie van het werkelijk voorkomen van een fenomeen, MAAR kunnen ook bepaald worden door bv. een wijziging in de **aangiftebereidheid** van de bevolking. Een middel om dit dark number in te schatten is een Veiligheidsmonitor (bevolkingsenquête).

GEOGRAFISCHE VERGELIJKINGEN

HITPARADES EN CRIMINALITEITSGRADEN

Geregeld verschijnen in de media “hitparades” waarin gemeenten met elkaar vergeleken worden op vlak van geregistreerde criminaliteit. Men wil immers graag een antwoord krijgen op de vraag “Waar situeert zich de meeste criminaliteit?”. Gemeenten uit dezelfde regio of gemeenten verspreid over het ganse land, maar die zogezegd “vergelijkbaar” zijn omwille van hun stedelijk karakter worden dan met elkaar vergeleken qua geregistreerde criminaliteit. Men doet dit meestal door middel van het berekenen van een criminaliteitsgraad, met andere woorden, **men deelt het aantal geregistreerde feiten door het aantal inwoners**. Soms gebeurt dit voor het geheel van de geregistreerde criminaliteit (wat al helemaal niet aan te raden is, omdat op dergelijke wijze elk misdrijf, ongeacht de ernst (vb. een moord versus een fietsdiefstal), evenveel “gewicht” krijgt in de berekening), soms voor bepaalde misdrijftypes.

De criminaliteitscijfers van gemeenten vergelijken enkel op basis van het afwegen ten opzichte van het bevolkingsaantal, volstaat **niet** om op een verantwoorde manier een vergelijking te maken tussen gemeenten.

HET GEGEVEN ‘BEVOLKINGSAANTAL’ BIJ DE OPMAAK VAN GRADEN

Naast het bevolkingsaantal verschillen de gemeenten onderling ook sterk op andere gebieden die een invloed kunnen hebben op de criminaliteit. Zo zijn bijvoorbeeld de steden aantrekkingspolen voor werk, handel, onderwijs, toerisme,... Het aantal personen (potentiële daders en slachtoffers) aanwezig op hun grondgebied is dagelijks veel hoger dan het aantal officieel ingeschreven inwoners. Al deze personen kunnen vanzelfsprekend ook slachtoffer worden van misdrijven en de dagelijkse toestroom van personen creëert op zijn beurt een aantrekkingskracht voor crimineel gedrag. Ook de kustgemeenten situeren zich in een gelijkaardige positie en kennen op sommige tijdstippen een grote tijdelijke bevolking. Andere voorbeelden zijn studentensteden, toeristische trekpleisters, shoppingcenters buiten de stadskernen,... Men moet steeds in het achterhoofd houden dat voor een gemeente waar een sterk verschil kan bestaan tussen de officiële bevolking en de aanwezige dagelijkse bevolking, **de criminaliteitsgraad niet altijd een accuraat beeld geeft** en dus ook niet de juiste posities in dergelijke “hitparades” weergeeft.

BELANG VAN EEN GOEDE GEMEENTETIPOLOGIE

Wat betreft de onderlinge vergelijking van gemeenten is het daarom aangewezen gebruik te maken van een gemeentetypologie, die alle gemeenten opdeelt in vergelijkbare groepen (bijvoorbeeld zwak uitgeruste kleine stad, grote stad, sterk morfologisch verstedelijkte gemeente) qua morfologie, uitrustingsniveau,... Vergelijkingen binnen één vergelijkbare groep geven dan een realistischer beeld. De huidige gemeentetypologie is evenwel aan herziening toe, aangezien de laatste versie zich baseerde op gegevens van 1991 en de accuraatheid ervan afgenomen is. Bovendien blijft het moeilijk om binnen eenzelfde type van gemeenten vergelijkingen te maken, specifiek voor wat de vergelijking tussen de 5 grote steden betreft (Antwerpen, Gent, Brussel-stad, Charleroi en Luik). Daar komen de gemeentegrenzen niet altijd overeen met de werkelijke “stadsgrenzen” (het aaneengesloten stedelijk weefsel). Het administratieve geheel kan kleiner zijn dan wat de stad in werkelijkheid is, omgekeerd kunnen de gemeentegrenzen ook ruimer zijn dan de “stadsgrenzen”. Op die manier kunnen criminaliteitsgraden enkel op basis van het aantal inwoners misleidend zijn, omdat de noemer (= het bevolkingsaantal) soms te groot is en soms te klein is.

HAALCRIMINALITEIT VERSUS BRENGCRIMINALITEIT

Als men al wil werken met een criminaliteitsgraad is het zeker **niet** aangewezen dit te doen **op het geheel van de geregistreeerde criminaliteit**, dit omdat er een grote inhoudelijke variëteit bestaat aan misdrijven (een fietsdiefstal is geen moord). Bovendien komen sommige misdrijftypes heel vaak voor en andere veel minder. Niet alle misdrijftypes lenen zich tot het opstellen van een graad. Men dient een **onderscheid** te maken tussen **“haalcriminaliteit”** en **“brengcriminaliteit”**. De laatste groep wordt geregistreerd op basis van aangifte van het slachtoffer (bv. woninginbraak) waarbij de aangiftebereidheid eerder afhankelijk is van het soort delict dan van de ruimtelijke omgeving. Voor de “haalcriminaliteit” (bv. drugsdelicten) kan en zal het aantal registraties sterk variëren naargelang de **politieactiviteit** in een bepaald criminaliteitsdomein. Als er geen of weinig politieactiviteit is in dat bepaalde domein, wordt dit soort van criminaliteit weinig of niet gedetecteerd, omgekeerd kan een goed gesitueerde politieactie wel een aanzienlijke detectie weergeven. Belangrijk is dat die politieactiviteit mee bepaald wordt door prioriteitsstellingen in het veiligheidsbeleid die geografisch kunnen verschillen.

ANDERE CONTEXTVARIABLEN VOOR HET BEREKENEN VAN GRADEN

Een graad hoeft zich tenslotte ook niet altijd te baseren op het aantal inwoners. Zo bieden we enkele alternatieven op het interactieve deel van de website onder de vorm van kaarten. Voor autodiefstal en diefstal uit voertuig kan men de relatie leggen met het **aantal ingeschreven voertuigen**⁶, voor woninginbraak met het **aantal woongelegenheden** en voor intrafamiliaal geweld met het **aantal huishoudens**.

⁶ Met betrekking tot het aantal ingeschreven voertuigen dient opgemerkt te worden dat leasingwagens worden toegewezen aan de gemeente waar de maatschappelijke zetel van de leasingmaatschappij gelegen is en niet aan de gemeente waar de gebruiker ervan woont, wat bijgevolg een onderschatting van de graad kan veroorzaken in die gemeenten waar leasingmaatschappijen gevestigd zijn.

Definities en bronnen van de gebruikte contextvariabelen:

- **Voertuig** (bron: FOD Economie): Het voertuigenpark geeft een overzicht van alle in België ingeschreven gemotoriseerde voertuigen op datum van 1 augustus. Deze inschrijving vermeldt in het geval van een natuurlijke persoon het adres van de hoofdverblijfplaats en in het geval van een rechtspersoon (bijvoorbeeld bedrijfswagens) het adres van de maatschappelijke zetel.
- **Woongelegenheden** (bron: FOD Economie): Gebouw of gedeelte van een gebouw bestemd om bewoond te worden door een gezin of als dusdanig gebruikt, om het even of het gezin bestaat uit een persoon die alleen leeft of uit meerdere personen en waar de verschillende gezinsactiviteiten (wonen, slapen, eetmaal bereiden,...) kunnen worden uitgeoefend. Zijn geen woongelegenheden in die zin: de kamers in gebouwen met collectieve woongelegenheden zoals in kloosters, klinieken, hospitalen, weeshuizen, bejaardentehuizen,...
- **Huishouden** (bron: FOD Economie): Het huishouden bestaat uit een persoon die gewoonlijk alleen leeft, ofwel uit twee of meer personen, al dan niet met elkaar verwant, die gewoonlijk in dezelfde woning wonen en er samenleven. De statistiek van de huishoudens is afgeleid uit het bestand van de bevolking volgens het Rijksregister.

TENDENSEN 2016-2017

AANDACHTSPUNT BIJ HET VERGELIJKEN VAN JAREN

Alle vergelijkingen (absoluut of procentueel) tussen 2017 en 2016 hebben steeds betrekking op de volledige jaren, dit op nationaal niveau, tenzij het anders wordt vermeld. Hierbij dient steeds voor ogen gehouden te worden dat de feiten die gepleegd werden in 2017 minder tijd gehad hebben om geregistreerd te worden in de Algemene Nationale Gegevensbank dan de feiten die gepleegd werden in 2016. Of anders gezegd: het is niet uitgesloten dat een momenteel vastgestelde daling van het aantal geregistreerde feiten voor 2017 ten opzichte van 2016 (betreffende een bepaalde misdrijfcategorie en/of een bepaald geografisch gebied) uiteindelijk nog kan resulteren in een status quo of zelfs een lichte stijging. Hoe groter echter de huidige daling, hoe kleiner die kans. Vanzelfsprekend bestaat er een samenhang met de mate van volledigheid, zoals hierboven reeds werd aangehaald. Een huidige stijging daarentegen, zal logischerwijze steeds een stijging blijven.

Onderstaand wordt eerst ingegaan op het totale geregistreerde cijfer, daarna wordt ingezoomd op de prioriteiten van het Nationaal Veiligheidsplan (NVP) 2016-2019 en enkele andere opvallende evoluties. Tenslotte volgt een oplistings van de misdrijftypes die in de beschouwde periode sterk gestegen of gedaald zijn.

TOTALE GEREGISTREERDE CRIMINALITEITSCIJFER

TOTALE GEREGISTREERDE CRIMINALITEIT IS HISTORISCH LAAG

Voor 2017 (pleegdatum) bedroeg het aantal door de politiediensten (lokale en federale politie) in een proces-verbaal geregistreerde misdrijven (= inbreuken op het Strafwetboek en inbreuken op bijzondere wetgeving, zoals de Drugswet, Wapenwet, Vreemdelingenwet,...) in totaal **860.604 feiten**. Dit is een daling met 3,2% (-28.131 feiten) in vergelijking met 2016 (888.735 feiten). Rekening houdend met **mogelijks laattijdige vattingen** (misdrijven die dus weliswaar reeds bij de politie bekend zijn, maar die dus momenteel nog niet in de cijfers verwerkt zijn omdat ze nog niet in de nationale databank zitten), kan redelijkerwijze verwacht worden dat de eindbalans rond de 875.000 zal stranden, waardoor dit het laagst opgetekende cijfer is sinds het begin van de tellingen in 2000. Achteraan dit document wordt ingegaan op mogelijke verklaringen voor deze dalende trend, die ook internationaal merkbaar is en in België begonnen is na de piek van 2011.

Naast laattijdige vattingen, gebeurt het voor bepaalde specifieke misdrijfcategorieën ook relatief frequent dat de **politie slechts laattijdig op de hoogte is** van het misdrijf (vb. een persoon is slachtoffer van een zedenfeit in de zomer van 2017, maar dient pas klacht in een jaar later). Ook dit (weliswaar veel minder groot) effect kan er dus voor zorgen dat bij latere publicaties, de cijfers voor een eerder pleegjaar toch nog stijgen. Bij elke nieuwe publicatie (4 keer per jaar) worden alle cijfers van de vorige pleegjaren dus aangevuld met wat intussen nieuw in de nationale databank is binnengekomen, teneinde zo volledig mogelijk te zijn.

De daling tussen 2017 en 2016 is het grootst in Waals gewest (-4,3 %), gevolgd door Vlaanderen (-3,6 %). In het Brussels gewest daarentegen is er een lichte stijging (+0,7 %).

We mogen natuurlijk niet vergeten dat zo'n totaalcijfer een aggregatie is van heel uiteenlopende misdrijftypes, zowel inhoudelijk als naar ernst (vb. een fietsdiefstal kun je eigenlijk niet vergelijken met terrorisme).

Een nationale tendens (globaal of voor een specifiek fenomeen) sluit daarenboven niet uit dat zich op lagere geografische niveaus hier en daar (vb. een bepaalde provincie, een gemeente,...) het omgekeerde voordoet. Het kan bijvoorbeeld goed zijn dat woninginbraak op nationaal niveau daalt, maar dat er toch veel gemeenten zijn waar het stijgt.

Zowat 1/3 van de registraties in 2017 betreffen diefstallen, dit in al zijn verschijningsvormen (inbraken in gebouwen, voertuigdiefstallen, zakkenrollerij,...).

PRIORITEITEN NATIONAAL VEILIGHEIDSPAN (NVP) 2016-2019⁷

Terrorisme, extremisme en radicalisme vertonen na meerdere jaren stijging, voor het eerst een forse daling: -37,4 % (-292) t.o.v. 2016. Op zich is dit positief, maar het niveau blijft nog altijd hoger dan 2014 of oudere jaren. De jaren 2015 en 2016 zijn te beschouwen als uitzonderlijk, dit door het hoge dreigingsniveau inzake terrorisme dat toen heerste, alsmede de grote reële aanslagen (2016: luchthaven Zaventem en metro Maalbeek te Brussel op 22 maart en aanslag tegen politieagenten in Charleroi op 6 augustus; 2015: aanslag op het Joodse museum op 24 mei). Het terreinverlies van Islamitische Staat (IS) in Irak/Syrië heeft de aantrekkingskracht sterk verminderd: er zijn bijna geen vertrekkende Syriëstrijders meer. Vele strijders met Belgische nationaliteit zijn daar omgekomen en de terugkeer van anderen wordt steeds moeilijker.

Ook het ingeschatte dreigingsniveau⁸ van het OCAD⁹ zit trouwens terug in dalende lijn: niveau 3 (niveau 4 in Brussel) in 2015, vervolgens 4 en dan terug 3 in 2016 en verder naar niveau 2 in 2017.

Een ander hot topic de laatste jaren is de migrantenstroom naar Europa. Voor **illegale transmigratie** is er een stijging van 5,9 % (+1.926) t.o.v. 2016 en voor **mensensmokkel** dat er nauw mee verbonden is, zelfs van 12,4 % (+51). Mensensmokkel kent al jaren een continue stijging en vooral de parkings langs de snelwegen richting kust (Groot-Bijgaarden, Wetteren, Drongen, Jabbeke en Mannekensvere langs de E40; Waasmunster, Kalken en Gentbrugge langs de E17) en de haven van Zeebrugge (ferry's) spelen hierin een hoofdrol: veel migranten proberen immers via vrachtwagens het Verenigd Koninkrijk binnen te geraken. Ook de zones die grenzen aan Noord-Frankrijk zijn kwetsbare punten. De kampen dicht bij de grens, waar duizenden onregelmatige vreemdelingen verblijven/verbleven, vormen immers een aantrekkingspool voor mensensmokkelaars. Ze ronselen er 'klanten' en helpen hen via ons land het Verenigd Koninkrijk te bereiken. In 2017 heeft de problematiek zich verder verspreid over het land. Met

⁷ Met dank aan de strategisch analisten van de dienst DJSOC/Strategie&NVP voor de contextualisering van deze cijfers.

⁸ Gaande van niveau 1 (laag) tot niveau 4 (zeer ernstig).

⁹ Orgaan voor de Coördinatie van de Analyse van de Dreiging.

name waren er meer vaststellingen in de Antwerpse en Brusselse regio dan in 2016. Ook Henegouwen werd met transmigranten en mensensmokkelaars geconfronteerd. Verscherpte controles, inzet van private bewaking en gerichte acties (zowel bestuurlijke als gerechtelijke) op diverse parkings hebben bijgedragen tot een toename van het aantal vaststellingen.

Op te merken valt dat het aantal feiten inzake mensensmokkel niets zegt over het aantal betrokken personen (in 1 vrachtwagen kunnen tientallen personen zitten).

De **inbraken in gebouwen** vertonen globaal een daling van 5,6 % (-4.237) in 2017 en deze trend is reeds meerdere jaren bezig. Vaak worden inbraken gepleegd door rondtrekkende dadergroepen.

De redenen voor de dalende trend de laatste jaren zijn velerlei. De technopreventieve maatregelen, samenwerkingsverbanden met private bewakingsfirma's, samenwerkingsakkoorden met o.a. UNIZO, de Algemene Pharmaceutische Bond (APB), de petroleumsector, de transportsector... en belangrijke sensibiliseringscampagnes (zoals "1 dag niet") hebben een enorme invloed gehad op deze neerwaartse trend. Daarbij komt ook nog dat, sinds de terroristische aanslagen in België in 2016, het aandachts- en aanwezigheidsniveau van de politie op straat omhoogging. Ook de aanwezigheid van militairen in het straatbeeld (voor andere vormen van eigendomsriminaliteit) spelen hierin een rol. Ook in 2017 bleef deze verhoogde waakzaamheid van kracht, wat nog steeds voor voldoende afschrikking zorgde. Ook de uitrol van een ANPR-netwerk over het Belgische grondgebied, zorgt ervoor dat de mobiliteit van de daders sterk aan banden wordt gelegd, en wat hen zal doen zoeken naar alternatieven om ongezien hun slag te slaan.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen 3 grote groepen, nl. in woningen, in bedrijven/handelszaken en in openbare/overheidsinstellingen. De groep woninginbraak is de grootste en omvat 3/4 van het totaal.

De 3 subgroepen vertonen allen een daling in 2017, maar bij **woninginbraken** is deze het meest uitgesproken, zijnde -6,6 % (-3.709). De laatste 5 jaar is er een continue daling te zien. Het laagste cijfer ooit voor woninginbraken was in 2004 (juist onder de symbolische grens van 50.000) en als de trend zich verder doorzet, wordt dit mogelijks doorbroken.

De strijd tegen woninginbraken is zeer belangrijk, dit wegens de grote impact op het veiligheidsgevoel van de burger. Daarom dat het in de meeste zonale veiligheidsplannen (ZVP) opgenomen is als prioriteit.

De meeste inbraken in woningen worden gepleegd in de arrondissementen Antwerpen, Brussel en Luik. De belangrijkste tijdstippen voor het plegen van deze inbraken blijven de wintermaanden. Dit zijn ook de dagen waarop het 's avonds vroeger donker wordt en 's morgens langer donker blijft en de kans op detectie bijgevolg ook kleiner is. De woninginbraken gebeuren voornamelijk op een vrijdag. Vanaf woensdag valt een stijging waar te nemen, die afneemt vanaf zaterdag. De buit die de inbrekers viseren betreffen voornamelijk juwelen, multimedia en geld.

De **inbraken in bedrijven/handelszaken** (horeca, bank, winkel,...) dalen met 1,6 % (-220) in 2017. De **inbraken in openbare/overheidsinstellingen** (ziekenhuis, gemeentehuis, school,...) dalen met 5,3 % (-292).

De **illegale vuurwapenhandel** daalt met 10,7 % (-697). Met "vuurwapens" worden niet alleen bedoeld de vuurwapens zelf, maar ook hun onderdelen, munitie en springstoffen. Daarenboven dient het concept "handel" volgens het NVP zeer ruim begrepen, want het omvat ook bezit, dracht/vervoer, vervaardigen/herstellen, invoeren/uitvoeren en opslag. De meeste feiten (80%) betreffen illegaal bezit.

Illegaal bezit daalt met 11,1 % (-599). Dit kan een verklaring vinden door het effect van de controles op de wapenvergunningen, uitgevoerd de laatste jaren op basis van het Centraal Wapenregister, waardoor steeds minder bezitters zich in een illegale situatie bevinden.

Illegale handel in strikte zin daalt met 15,6 % (-29). Daarmee is het fenomeen teruggezaakt tot het niveau van 2014. In 2015 heeft een belangrijk dossier inzake internationale wapentrafiiek geleid tot veel PV's voor dat jaar, alsmede ook nog op 2016.

Dit is een vorm van haalcriminaliteit: hoe meer men zoekt, hoe meer men vindt. De vraag is dus of de geobserveerde daling de realiteit weerspiegelt of niet. Het "Vlaams vredesinstituut" heeft in 2017 een rapport gepubliceerd ("De Belgische illegale vuurwapenmarkt in beeld") dat erop wijst dat men voorzichtig moet zijn met interpretaties van cijfers dienaangaande (meerdere bronnen; vragen over de betrouwbaarheid van de info; complexe materie).

ICT en internet nemen in het dagelijkse leven een steeds grotere plaats in. We mogen niet blind zijn voor het gegeven dat we steeds meer in een virtuele, online wereld wonen. We doen steeds meer online (vb. aankopen, contacten onderhouden,...) en ongetwijfeld zullen ook steeds meer criminelen de switch maken. Ook dit moet vanzelfsprekend aangepakt worden en is daarom een prioriteit in het NVP.

De inbreuken op de **wet informaticacriminaliteit** (hacking, informaticafraude, sabotage, valsheid in informatica) vertonen heden een status-quo. **Betaalkaartfraude** kent een daling in 2017 (-5,7 % of -559 feiten), maar vermoedelijk deels doordat feiten nog niet in de databank zitten.

Naast pure inbreuken op de informaticawet (hacking,...), kunnen ook "oude", gemeenrechtelijke misdrijven gepleegd worden door middel van ICT, vb. internetfraude en cyberbelaging. Er wordt aan gewerkt dit aspect van "ICT in ruime zin" meer zichtbaar te maken in de statistieken, wat echter mede afhankelijk is van technische beperkingen en vattingspraktijken.

Internetfraude (vb. iets online kopen dat nooit geleverd wordt) is al jaren in constante stijging, ook nu weer met 5,9 % (+765). Het lokken van een minderjarige via ICT om een misdrijf jegens hem te plegen (**cyberlokking**) is een recente strafbaarstelling. Heden is er een daling van 12,9 % (-12), maar we spreken hier over kleine aantallen. **Grooming** (contact via ICT met minderjarige jonger dan 16 jaar om een zedenfeit te kunnen plegen) is ook een nieuw strafbaar feit en stijgt met 18,9 % (+25) in 2017. **Cyberbelaging** is iemand belagen of bedreigen via ICT (sociale netwerksites, forums, chat, mails,...) of via telefoon. De registraties lijken eerder dalend, maar ongetwijfeld is hier een heel hoog dark number.

Mensenhandel betreft de uitbuiting van personen, bijvoorbeeld in het prostitutiemilieu of in de economische sector. De slachtoffers kunnen ook Belgen zijn, maar vaak is er een link met migratie. De **economische uitbuiting** toont een daling van 11,4 % (-20). De **seksuele uitbuiting** daalt met 14,8 % (-66). Vaststellingen mensenhandel zijn doorgaans het gevolg van (pro)actief speurwerk en controles van politie- en inspectiediensten. Slachtoffers stappen zelden zelf naar de politie om aangifte te doen.

Wat de seksuele uitbuiting betreft, is er volgens diverse bronnen sprake van een toename van de privéprostitutie en in het verlengde daarvan de meer verborgen seksuele uitbuiting. Dat maakt de detectie ervan voor de politiediensten moeilijker.

Allicht heeft de aanhoudende transmigratiedruk – en de ermee gepaard gaande smokkelactiviteiten – er mee voor gezorgd dat er minder capaciteit was voor onderzoeken mensenhandel. Het zijn immers

vaak dezelfde speurders die zich met deze beide materies bezighouden. Daarnaast is het niet uitgesloten dat nog niet alle feiten gevat zijn in de ANG.

Drugs zijn een vorm van haalcriminaliteit: hoe meer men zoekt, hoe meer inbreuken men zal vinden en dus hoe meer PV's. Een stijging van de cijfers wil dus niet noodzakelijk zeggen dat het erger wordt. Maar een daling wil ook niet zeggen dat het beter wordt, het kan zijn dat er minder op gewerkt is, omdat capaciteit geheroriënteerd werd naar andere prioriteiten (vb. terrorisme). In ieder geval vertoont 2017 een daling van 6,1 % (-489) voor **drugsverkoop**, maar het cijfer zit wat in een schommelbeweging.

De **productie van cannabis in grote hoeveelheid** is status-quo. Dit gaat dus niet over personen met 1 plantje op hun kamer, maar over grote plantages. Op basis van de beschikbare informatie in de ANG is het echter niet altijd mogelijk dit fenomeen volledig te capteren. Dit fenomeen vindt het meest frequent plaats in de arrondissementen Limburg, Antwerpen en Luik (dus langs de grens met Nederland.). Hoe groter de plantage, hoe meer linken naar Nederland (organisatoren, aankopen van de oogst, dienstverleners (materiaal, knippers,...)). De laatste jaren verhoogt de professionaliteit van de plantages om steeds hogere oogsten te bekomen (gebruik van luchtbehandelingsstelsel, voedingscomputer, generatoren,...). Het illegaal aftappen van stroom en water is vaak gekoppeld aan dit fenomeen (met risico's op brand en wateroverlast). Naast de ontdekking van de plantages na één van deze noodsituaties, blijft het aantal ontdekte plantages ook gerelateerd aan de onderzoeksinspanningen door de politiediensten (zoals de andere drugsfenomenen).

De **productie en import/export van synthetische drugs** is ook status-quo. De productie daarvan gebeurt in clandestiene labo's. Het restafval wordt vaak openbaar gedumpt, met alle risico's van dien. Naast de gebruikers en dealers die zich bevoorraden in Nederland, gebeurt de trafiek van synthetische drugs vooral via de post en koerierdiensten. Synthetische drugs (waaronder de Nieuwe Psychoactieve Substanties ('NPS')) worden veel via internet en/of het darkweb verkocht. Sommige Nederlandse distributeurs komen in België om hun postzendingen te verzenden. Er zijn ook 'manufacturing' sites in België die de actieve stoffen invoeren (vooral de synthetische cannabinoïden). De stoffen worden dan gemixt met kruiden en verpakt voor een wereldwijde distributie. Door de aanwezigheid van de TNT hub in Bierset (luchthaven Luik), neemt men ook methamfetamine in beslag die geproduceerd is in Afrika en bestemd voor Azië. Er zijn ook vliegtuigpassagiers die synthetische drugs in hun bagage smokkelen. De drugs zijn dan bestemd voor de Zuid-Amerikaanse markt (soms in ruil voor cocaïne).

Betreffende de **import/export van cocaïne** gebeurt de invoer vanuit Zuid-Amerika via de havens en luchthavens (ook via post/cargo). Op het vlak van hoeveelheden inbeslaggenomen cocaïne, blijkt dat de haven van Antwerpen in 2017 op de eerste plaats staat in Europa. Vele duizenden kilo's worden in beslag genomen. De productie blijft stijgen in de bronlanden met als gevolg een daling van de groothandelsprijzen en meer cocaïne beschikbaar. Men stelt vast dat de gemiddelde hoeveelheid per transport fors gestegen is. Ladingen van meer dan een ton zijn geen uitzonderingen meer (+/- 20% van de inbeslagnames in de haven van Antwerpen in 2017 betreffen ladingen van meer dan 1 ton). Cocaïne via de luchthavens komt vooral uit Brazilië en de Dominicaanse republiek. Men stelt een daling vast van de inbeslagnames in de luchthavens (vooral in de luchthaven van Zaventem) de 2 laatste jaren. Dit is onder meer te wijten aan de nasleep van de aanslag op de luchthaven van Zaventem op 22 maart 2016 (meer controles,...), minder beschikbare politiecapaciteit voor drugs, andere prioriteiten (cash koeriers, airport crime,...). Naast de invoer vanuit de bronlanden, bestaat er ook intra-Europese trafiek (vb. dealers die zich bevoorraden in Nederland, maar ook uitvoer naar Italië).

Doping van mensen vertoont een lichte daling in 2017 (-5,0 % of -31 feiten). Het niveau blijft echter hoog t.o.v. de periode vóór 2016. Ook dit is echter haalcriminaliteit. Het toont niet zozeer een beeld van de werkelijke toestand, maar wel van de geleverde opsporingsinspanning.

Intrafamiliaal geweld is constant in de registraties. Er is wel een zeer groot dark number.

Seksueel geweld (verkrachting, aanranding eerbaarheid) tegen meerderjarigen (al dan niet intrafamiliaal) is stabiel. Momenteel lijkt 2017 wat betreft ten overstaan van minderjarigen een daling te vertonen (-582 feiten of -9,8 %), maar vaak komen deze feiten laattijdig aan het licht. Het is dus waarschijnlijker dat het cijfer van 2017 nog onvolledig is en de waargenomen daling dus misleidend is. Ook specifiek voor kinderporno is dat een element dat zeker speelt. Bij de publicatie van de PCS 2016 vorig jaar, kwamen we aan 840 feiten kinderpornografie. Maar als we de huidige “foto” bekijken, dan heeft pleegjaar 2016 1.258 feiten. Er heeft dus nog een stijging plaatsgevonden van 49 %.

Discriminatie daalt met 7,2 % (-95). Dit omvat zowel racisme als andere discriminaties (geaardheid, religie, handicap, geslacht,...). De meeste registraties zijn voor racisme, maar dalende. Dit cijfer is zeer sterk afhankelijk van aangiftebereidheid.

Slagen aan politieambtenaar kennen een stijging van 7,6 % (+60). Maar **smaad** en **weerspannigheid** dalen dan weer allebei, samen met 3,3 % (-260).

Slagen aan medisch beroep is status-quo. **Slagen aan cipers** stijgt procentueel sterk (+32,7 %) (+16), maar in absolute aantallen gaat het nog steeds over weinig feiten.

Sociale fraude is een fenomeen dat in hoofdzaak door bijzondere inspectiediensten wordt behandeld. Er wordt ingeschat dat de PV's van de politie maximaal 10 % van het totaal zijn. Het NVP focust zich op de ernstige en georganiseerde sociale fraude. Zowel voor bijdragefraude als uitkeringsfraude lijkt de situatie stabiel, maar deze fenomenen komen vaak laattijdig aan het licht. Er zijn wel stijgingen te merken in de gemeenten, politiezones en arrondissementen waarbinnen controles in het kader van het “Kanaalplan” zijn gedaan. Dit duidt dus eerder op het meer zichtbaar maken van het fenomeen door de politie, dan op een stijging van de problematiek (die evenwel niet uit te sluiten is).

Ook bij **fiscale fraude** zijn inspectiediensten actief. De politie focust zich op zware gevallen. Het gaat hier om “haalcriminaliteit”: hoe meer men zoekt, hoe meer men vindt. De cijfers reflecteren dus ook de inspanningen. De georganiseerde BTW-fraude lijkt stabiel, maar op een merkelijk lager niveau dan een paar jaar geleden. Cijfers van de OCS-cel (Ondersteuningscel BTW-carrouselfraude) wijzen ook op een daling van de schade. Dit duidt op het feit dat de fraude goed onder controle is. De zware inkomstenbelastingfraude schommelt de laatste jaren. Ook hier de bedenking dat deze feiten vaak laattijdig aan het licht komen en vermoedelijk er procentueel nog veel zal bijkomen voor 2017.

Milieumisdrijven zijn haalcriminaliteit. Het dark number zal zeer hoog zijn. De cijfers zijn eerder een weerspiegeling van de inspanningen van de politiediensten. Het kan zijn dat door de strijd tegen terrorisme, de aandacht voor leefmilieu is gezakt. Daarenboven zijn ook inspectiediensten bevoegd. Afvalfraude en Dierenwelzijn zijn stabiel. Voor zwendel in bedreigde dieren en planten is er een kleine daling, maar de cijfers zijn zeer laag.

Doodslag en moord vertonen samen 1.146 feiten. Dit is een stijging van 9,1 % (+96) en tegelijk het hoogste cijfer sinds het begin van de tellingen. Er dient wel genuanceerd dat ongeveer 80 % van deze feiten pogingen zijn.

Globaal genomen dalen de **diefstallen uit voertuigen** in 2017 met 12,1 % (-6.567). Daarmee zet de tendens van de laatste jaren zich verder. Dit zal een gevolg zijn van sensibilisering (mensen laten minder zichtbaar voorwerpen achter in hun wagen), technopreventie (steeds meer camera's op straat en in parkings) en verschuivende interessesferen (autoradio's en GPS'en zijn niet meer zo "sexy" als vroeger). In de periode 2001/2002 waren er meer dan 100.000 feiten voor! Dit is dus meer dan een halvering sindsdien.

Ook de gewelddadige **sacjackings uit auto** (vooral een probleem op Brusselse kruispunten) zakken ineen (-48,2 % in 2017, -300 feiten). Het doet zich vooral voor in de Brusselse gemeenten Anderlecht, Brussel en Molenbeek. In 2008 was het fenomeen op zijn hoogtepunt: bijna 3.000 feiten.

Wat wel in stijgende lijn zit, zijn de **ladingdiefstallen** uit vrachtwagens en bestelwagens. Het cijfer is nog nooit zo hoog geweest als in 2017 (+12,3 %; +142). De meeste feiten doen zich voor op de parkings van snelwegen (vb. E19 in Mons en Le Roeulx).

Na de diefstallen uit voertuigen, zijn we nu aangekomen bij de diefstallen van voertuigen.

Autodiefstal blijft lichtjes verder dalen (-4,8 %; -432). De meeste autodiefstallen gebeuren in de arrondissementen Brussel, Henegouwen (Charleroi en Bergen) en Luik. De opvallendste tijdstippen waarop auto's worden gestolen is duidelijk afgetekend, met name in de late avond (vanaf 22u) tot in de vroege ochtend (07u), met een piek tussen 01u en 05u 's nachts. Ongeveer de helft van alle autodiefstallen gebeuren op de 'openbare weg'. Het meest geëerde merk voor autodieven blijft Volkswagen, gevolgd door Mercedes, BMW en Citroën.

Rond het jaar 2000 waren er 40.000 feiten per jaar, nu minder dan een kwart daarvan. De reden voor de daling in het aantal autodiefstallen is voornamelijk te danken aan de inspanningen die de automobielsector zelf deed de laatste jaren. De beveiliging van de auto's is hier niet vreemd aan. De sensibilisering en de samenwerking met politie naar detectie en rapportage toe, hebben hun vruchten afgeworpen. Dit brengt natuurlijk een professionalisering mee van de autodieven, waarbij men allerhande technische kennis aanwendt om het sluiten van een voertuig te 'storen' dmv 'jammers' en het hacken van de unieke codes van autosleutels. De uitdaging voor de politie zal dan ook liggen in het counteren van die professionalisering bij de daders van autodiefstal.

Bovendien is autodiefstal een interessant fenomeen omdat het iets is, waarvan iedereen normaliter aangifte bij de politie zal doen.

Ook **motodiefstal** zit in dalende lijn (-4,4 % in 2017; -50 feiten), wat des te opvallender is gezien er steeds meer moto's rondrijden.

Voor auto- en motodiefstal zijn er 3 gevoelige deelfenomenen. Bij een **carjacking** gebruiken de daders geweld. Dit is licht dalende in 2017 met 3,3 % (-11). Bij **homejacking** wordt ook geweld gebruikt, maar stelen de daders tevens de voertuigsleutels in de woning van het slachtoffer. Dit daalt met 8,0 % (-7).

Alle vormen van voertuigdiefstal met geweld zijn dus dalende. Sowieso gebeuren 95 % van de voertuigdiefstallen zonder geweld.

Een specifieke vorm van voertuigdiefstal zonder geweld is de **garagediefstal**. Daarbij wordt het voertuig gestolen, na diefstal van de sleutels ervan in de woning, maar is er geen geweld gebruikt (dus geen contact tussen dader en slachtoffer). Dit laatste is sterk stijgende in 2017 met 11,0 % (+74), waardoor men terug op het niveau van 2015 zit. Vooral het gerechtelijk arrondissement Luik staat hier met stip op de eerste plaats. De opvallendste tijdstippen waarop de diefstallen gebeuren zijn de avond en de nacht, vanaf 19u, met een opvallende piek tussen middernacht en 07u.

Het valt duidelijk op dat de inbreuken waarbij er contact is tussen dader en slachtoffer, in dalende lijn zijn. De daders nemen dus duidelijk minder risico's, waarbij ze de kans op herkenning of betrapping trachten te reduceren.

Ook **bromfietsdiefstal** daalt sinds enkele jaren, in 2017 met 7,2 % (-228). Dit is mogelijk te verklaren doordat de populariteit ervan afneemt ten voordele van de elektrische fiets die als veiliger/ goedkoper/ makkelijker alternatief gezien wordt. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de "speed pedelec" (=snelle elektrische fiets van max. 45km/u) eigenlijk een bromfiets is en dus in principe alzo moet gecodeerd worden.

De **fietsdiefstallen** tenslotte blijven quasi constant, met een lichte daling van 3,5 % (-1.183), maar daarvan is geweten dat er een gigantisch dark number is. Ook de gewone elektrische fiets (max 25 km/u) valt hieronder.

Vervolgens de **diefstallen met geweld**. Dat is slechts een minderheid van het totaal aantal diefstallen, waarvan de meeste inderdaad zonder geweld worden gepleegd (zakkenrollerij, winkeldiefstal, de meeste inbraken,...).

Vooreerst zijn er de **diefstallen gewapenderhand** (met vuurwapen, mes,...). Dit fenomeen kent een lichte daling, met name -5,4 % (-193) in 2017 t.o.v. het jaar voordien. Vooral de arrondissementen Brussel, Luik en Antwerpen worden geconfronteerd met deze vorm van diefstallen. Tijdens de wintermaanden (langer donker) zien we dat er meer diefstallen gewapenderhand gebeuren. Tussen de verschillende dagen van de week zijn er weinig schommelingen waar te nemen. De meeste van deze diefstallen gebeuren tijdens de vooravond, met name tussen 18 en 19u.

Het is duidelijk dat men voor het plegen van een diefstal gewapenderhand duidelijk de kans op detectie tracht te verkleinen, door de keuze van de periode (wintermaanden) en het uur (vooravond). De belangrijkste buit blijft geld, in mindere mate de gsm. 1/3 van al deze feiten gebeurt op de openbare weg, gevolgd door privé-woningen (huis, villa, appartement – 15%). De gewapende overvallen bij handelaars, winkeliers... zit duidelijk in dalende lijn. Dit heeft te maken met een betere sensibilisering van de verschillende sectoren (banken, apothekers, winkels...) mede door het partnerschap en daaruit voortvloeiend een betere beveiliging (alarm, camerabewaking, beperking cashflow,...).

Daarnaast bestaan er nog **diefstallen met geweld, maar zonder gebruik van wapen**. Ook hier is een dalende trend gestart.

De **misdrijven i.v.m. de staat van faillissement**¹⁰ dalen volgens de cijfers in 2017 sterk met 24,8 % (-333). Dit is des te merkwaardiger aangezien volgens STATBEL het aantal faillissementen in 2017 hoger lag dan in 2016. Er kan worden verondersteld dat nog niet alle inbreuken van 2017 zijn geregistreerd. Aangezien het een haalmisdrijf betreft, dient ook rekening te worden gehouden met eventuele verschillen in inzet van politiecapaciteit.

¹⁰ noot: het faillissement op zich is geen misdrijf, maar er kunnen wel inbreuken gepleegd worden die ermee verband houden, dit door diegene die failliet gegaan is (vb. boekhouding doen verdwijnen), de curator of door derden.

STIJGINGEN IN 2017 T.O.V. 2016

Onderstaand worden de hoofdcategorieën van de nomenclatuur en de criminele figuren/fenomenen weergegeven (in alfabetische volgorde) waarvan de stijging minstens 5 % bedroeg.

Hoofdcategorieën

Hoofdcategorie	2016	2017
Economische wetgeving	1.195	1.268
Huisjesmelkerij	160	195
Sociaal strafwetboek	4.535	4.853
Volksgesondheid	891	1.163
Vreemdelingenwetgeving	33.568	35.456

Criminele figuren/fenomenen

Criminele figuur	2016	2017
Diefstal gewapenderhand (openbaar vervoer)	88	105
Garagediefstal	675	749
Grijpdiefstal	5.874	6.437
Home-invasion	187	208
IFG: psychisch, tegen andere leden	939	1.006
Ladingdiefstal	1.158	1.300
Metaaldiefstal	1.732	1.833
Phishing	220	462
Ransomware	49	237
Seksueel geweld (andere openbare plaats)	451	474
Shouldersurfing	1.097	1.412

(noot: De telling van "Ransomware" is afhankelijk van de registratie van de gelijknamige modus in het veld "modus operandi". Deze modus bestaat echter pas sinds najaar 2016, dus de stijging in 2017 is eerder daarvan een reflectie dan een reële stijging)

Effecten van nieuwe feitcodes

Een aantal stijgingen tussen 2016 en 2017 zijn veroorzaakt door het gegeven dat recentelijk een **nieuwe feitcode**¹¹ gecreëerd werd voor de misdrijftypes in kwestie en zijn dus eerder “kunstmatig” te noemen en hebben **geen functionele betekenis**¹².

Het betreft:

- Inbreuk door zedendelinquent op Justitie beslissing (SWB 389);
- Zich via enig technologisch middel bewust toegang verschaffen tot pornografisch materiaal waarbij minderjarigen betrokken zijn of worden voorgesteld (SWB art.383bis);
- Verspreiding van een video- of audio-opname die betrekking heeft op de naaktheid of intimiteit van een persoon en die gemaakt is zonder zijn toestemming of zonder zijn medeweten (SWB 371/1 2°);
- Drones (KB van 10 april 2016 met betrekking tot het gebruik van op afstand bestuurd vluchtvaartuigen in het Belgisch luchtruim);
- Binnendringen in havengebied (SWB art.546);
- Inbreuken die verband houden met gerechtelijke reorganisatie - continuïteit van ondernemingen (Wet van 31 januari 2009);
- Bescherming van (onderdeel) politie-uniform (W. 21 -12-2013 houdende diverse bepalingen Binnenlandse Zaken);
- Discriminatie op grond van handicap of geloof (Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie);
- Bezetting andermans niet bewoond goed (kraken) (SWB 442/1).

¹¹ Bij het opstellen van het proces-verbaal dient de verbalisant te kiezen uit een nomenclatuur van een 1.000-tal feitcodes welke het meest van toepassing zijnde misdrijf (of misdrijven) is. Deze nomenclatuur ondergaat periodiek wijzigingen, bijvoorbeeld ten gevolge van nieuwe strafwetgeving. Vanzelfsprekend dient een feitcode eerst te bestaan, alvorens men ze kan selecteren. Dit leidt bijgevolg in deze opstartfase tot spectaculaire stijgingen in de mate van gebruik (absoluut en/of procentueel bekeken).

¹² Met andere woorden, de stijging is geen indicatie dat het fenomeen “erger geworden is”. Om die reden vermelden we hier de mate van stijging (absoluut of relatief) niet, het is immers niet relevant op zich.

Onderstaand worden de hoofdcategorieën van de nomenclatuur en de criminele figuren/fenomenen weergegeven (in alfabetische volgorde) waarvan de daling minstens 5 % bedroeg.

Hoofdcategorieën

Hoofdcategorie	2016	2017
Andere bijzondere wetten	5.433	4.980
Arbeid	1.258	1.109
Diefstal en afpersing	330.895	313.006
Exploitatie van bedelarij	28	23
Handelspraktijken	938	843
Hormonen en doping	565	494
Mensenhandel	415	339
Milieu	12.113	11.371
Militair strafrecht en militie	48	27
Misdr. tegen de familie	11.444	10.728
Misdr. tegen de openbare trouw	18.671	16.339
Misdr. tegen de veiligheid van de staat	533	321
Overtreding Strafwetboek	260	192
Voetbalwet (ticketverkoop)	353	233

Criminele figuren/fenomenen

Criminele figuur	2016	2017
Betaalkaartfraude	9.868	9.309
Bromfietsdiefstal	3.183	2.955
Diefstal gewapenderhand	3.580	3.387
Diefstal gewapenderhand (publiek toegank. plaats)	1.341	1.216
Diefstal geweld zonder wapen (and. openb. plaats)	518	460
Diefstal geweld zonder wapen (openbare weg)	9.894	9.075
Diefstal geweld zonder wapen (pub. toegank. pl.)	2.495	2.233
Diefstal met geweld zonder wapen	16.910	15.435
Diefstal uit of aan voertuig	54.314	47.747
Fysiek geweld (andere openbare plaats)	1.481	1.401
Graffiti	3.328	2.936
Groepsverkrachting	221	192
Handel en productie van niet-vuurwapen	137	104
Handtasroof	906	770
Homejacking	88	81
Identiteitsfraude	8.841	8.150

IFG: seksueel (totaal)	828	688
IFG: seksueel, tegen afstammelingen	647	513
IFG: seksueel, tegen andere leden	69	54
Illegale vetmesting	71	60
Import/export van cannabis in grote hoeveelheid	65	51
Inbraak in gebouw (totaal)	75.863	71.626
Inbraak in openbare of overheidsinstelling	5.545	5.253
Mensenhandel - economische uitbuiting	176	156
Mensenhandel - seksuele uitbuiting	445	379
Nepagenten	252	216
Psychisch geweld (andere openbare plaats)	1.789	1.584
Psychisch geweld (publiek toegankelijke plaats)	7.785	7.327
Ramkraak	101	85
Sacjacking uit auto	623	323
Seksueel geweld (publiek toegankelijke plaats)	1.273	1.208
Skimming	475	335
Steaming	127	106
Terrorisme, extremisme en radicalisme	781	489
Werfdiefstal	3.042	2.870
Woninginbraak	56.525	52.816
Zwendel in bedreigde dier- en plantensoorten	74	68

TENDENSEN SINDS 2000

De PCS bestaan sinds (pleegjaar) 2000¹³. De meest recent gepubliceerde cijfers betreffen 2017. Onderstaand wordt een high-level overview gegeven van vastgestelde evoluties, dit op nationaal niveau. Er wordt daarbij gewerkt met vijfjarige periodes, om te eindigen met een globale synthese.

PERIODE 2000-2004

1 MILJOEN REGISTRATIES PER JAAR

Het totaal aantal geregistreerde misdrijven situeert zich rond het 1.000.000 feiten per jaar, met als uitzondering het jaar 2001 waar een opvallende dip zit, vermoedelijk gelieerd aan de in plaats stelling van de nieuwe structuur van de geïntegreerde politie (zonevorming, ICT,...), volgend op de Wet van 1998.

Dit globaal status-quo verbergt echter wel grote interne verschuivingen. Zo is er een sterke daling van de diefstallen (vooral woninginbraak en autodiefstal). Dit wordt echter gecompenseerd door sterke stijgers zoals informaticacriminaliteit (Wet 2000), belaging (Wet 1998), illegaal verblijf van vreemdelingen en bedrieglijke verberging van gevonden voorwerpen (omwille van informaticatechnische redenen diende voor de seining van bepaalde geïdentificeerde verloren voorwerpen in de ANG deze feitcode gekozen te worden).

PERIODE 2005-2009

Het totaal aantal geregistreerde misdrijven blijft in deze periode rond het 1.000.000 registraties.

IMPACT VAN STRAFWETGEVING

Er is de nog altijd voortdurende stijging bij informaticacriminaliteit (Wet 2000), de effecten van de nieuwe Wapenwet (2006, regularisaties) en toename bij woninginbraak, intrafamiliaal geweld (volgend op COL 2006) en inbreuken bevolkingsregister (domiciliefraude). Anderzijds de grote daling van diefstal uit voertuig en bedrieglijke verberging van verloren voorwerpen (doordat dankzij een informaticatechnische aanpassing de seining ervan in de ANG nu via een feitcode inzake verlies kon gebeuren).

Met ingang van 1 april 2005 zorgen de Gemeentelijke Administratieve Sancties (GAS) voor ten eerste de depenalisatie van de meeste overtredingen uit het Strafwetboek (vb. rondzwervende dieren), met als gevolg een verlies van zowat 10.000 feiten per jaar in de statistieken en ten tweede de invoering van “gemengde inbreuken” (vb. vandalisme), waarvan de registraties dan weer stijgen.

¹³ De voorloper “GICS” betrof de jaren 1994-1999, maar deze cijfers zijn niet vergelijkbaar met de PCS.

PERIODE 2010-2014

Het jaar 2011 is all-time-high (1.063.000 feiten). Deze stijging wordt veroorzaakt door de stijging in de diefstallen (woninginbraken, diefstal uit voertuig, zakkenrollerij).

START VAN DE DALENDE TREND

Daarna echter is zich een dalende trend beginnen ontwikkelen. Vanaf 2013 vielen de registraties onder het miljoen. Hoofdzakelijk de diefstallen (diefstal uit voertuig, zakkenrollerij,...) zijn in deze periode zeer sterk gedaald (globaal van 451.000 in 2011 naar 394.000 in 2014), alsook vandalisme (beschadigen van auto's) en opzettelijke slagen en verwondingen (buiten familie). Anderzijds waren er ook grote stijgingen (vb. drugsbezit en internetfraude), maar niet "genoeg" om de dalingen te compenseren.

Vanzelfsprekend stelt zich de vraag naar het waarom van deze plotse daling. In ieder geval is het een fenomeen dat ook in vele andere Westerse landen waarneembaar is en daar zelfs eerder optrad. In de criminologische literatuur staat dit bekend als de "*international crime drop*".¹⁴

PERIODE 2015-2017

DALING ZET ZICH VERDER

De daling in registraties, begonnen in 2012, zet zich jaar na jaar verder en zakt door de bodem van 900.000 feiten. Op dit moment zijn er 860.000 misdrijven geregistreerd voor 2017 (all-time-low). De grote dalingen in deze periode zitten vooral bij de diefstallen (woningbraak, diefstal uit voertuig, zakkenrollerij,...), waarvan er in 2017 nog 313.000 in de statistiek staan.

Opvallend is de toch wel gigantische daling in 2015 (-57.000). Dat is ook het jaar waarin terrorisme¹⁵ en de migratiecrisis¹⁶ prominente issues werden. Dit zorgde voor militairen op straat¹⁷, verhoging van grenscontroles (en dus pakkans), grotere waakzaamheid van politie in de publieke ruimte, veel mankracht naar terrorisme-dossiers, tijdelijke sluiting van de metro, beperking van de openingstijden van de commissariaten (moeilijker om klacht in te dienen);...

¹⁴ Zie verder voor meer uitleg over dit begrip.

¹⁵ Syriëstrijders (° burgeroorlog in 2011); Oprichting kalifaat Islamitische Staat (2014); Datums aanslagen: in Frankrijk "Charlie Hebdo" in Parijs op 7 jan 2015 en meerdere aanslagen (oa concertzaal Bataclan) eveneens in Parijs op 13 nov 2015; in België op 22 maart 2016 aanslag op luchthaven Zaventem en Brussels metrostation Maalbeek.

¹⁶ Deels gelieerd aan oorlog in Syrië; Zomer 2015: Duitsland open grenzen "Wir schaffen das"; droom van leven in UK; "Jungle van Calais" (sluiting okt 2016).

¹⁷ Militairen op straat sinds januari 2015 (na de aanslag op « Charlie Hebdo" in Parijs).

We stellen vast dat de geregistreerde criminaliteit lang stabiel gebleven is rond het miljoen feiten per jaar. Zo'n totaalcijfer zegt echter op zich niet zoveel, gezien het gaat om heel verscheiden inbreuken die daarenboven sterk in ernst variëren. Ook is het zo dat registratiegewoonten en vattingspraktijken aan verandering onderhevig kunnen zijn. Ook is men bij de vaststelling en registratie steeds beperkt door de beschikbare politiecapaciteit en is het natuurlijk geen streefdoel op zich om zoveel mogelijk processen-verbaal te produceren.

DALENDE TREND SINDS DE PIEK VAN 2011

Maar ondanks dat valt niet te ontkennen dat er sinds 2011 een duidelijk neergaande trend gaande is. Of deze volledig reëel is, valt moeilijk hard te maken (de Veiligheidsmonitor 2018 kan hier behulpzaam zijn), maar toch zeker minstens voor een deel wel (de cijfers van vb. autodiefstal zijn duidelijk – weinig mensen zullen immers dergelijke diefstal niet aangeven). Verklaringen hiervoor kunnen dezelfde zijn als diegene die internationaal aangenomen worden, dit dan nog aangevuld/versterkt vanaf 2015 door de context van terrorisme en migratiecrisis, die daarenboven veel resources vergen die dan niet kunnen ingezet worden voor de bestrijding van andere fenomenen.

Betreffende de evolutie van de strafwetgeving in die periode is er de invoering van GAS en heel wat nieuwe strafbaarstellingen, waaronder terrorisme, foltering, mensenhandel en meerdere items die ofwel gelieerd zijn aan ICT/internet (hacking, informaticafraude, cyberlokking,...) of aan de sterk toenemende (illegale) migratie & multiculturaliteit in de samenleving (schijnhuwelijk, mensensmokkel, gedwongen huwelijk, vrouwelijke genitale verminking, boerka, binnendringen in havengebied,...).

Als we cijfermatig de vergelijking maken tussen begin en einde van de statistiek, dan ligt het globale cijfer voor 2017 (all-time-low) zowat 1/5 lager dan dat van 2011 (all-time-high) en telt de statistiek van 2017 zowat 200.000 feiten minder dan die van 2011. Het is vooral de enorme daling van de diefstallen (autodiefstal, diefstal uit voertuig, inbraak in gebouw, diefstal gewapenderhand,...) die in het oog springt (grofweg gezegd van een half miljoen feiten naar zowat 300.000) en de opkomst van ICT-criminaliteit, zowel in strikte zin (hacking, informaticafraude,...) als in ruime zin (ICT als middel om gemeenrechtelijke misdrijven te plegen (internetfraude, cyberbelaging,...)).

Bijlage: international crime drop¹⁸

Een eerder onverwachte (onverwacht omwille van economische crisis, toename van de sociale ongelijkheid en armoede, bevolkingstoename, uiteengevallen gezinnen, stijgende diversiteit,...), dalende trend van de (geregistreeerde) criminaliteit die sinds enkele jaren aan de gang is in de meeste Westerse landen (en begonnen is in de USA), vooral inzake eigendomsriminaliteit, en die onder meer toegeschreven wordt aan:

- Betere politiestrategieën en –technieken: hotspots-analyse, DNA, GSM-lokalisatie, community policing, intelligence led policing, preventive policing, ...
- Technopreventieve bescherming (alarmsystemen; camera's; betere sloten; startsleutels, gps-tracking;...) van eigendommen, zoals gebouwen en wagens, waardoor het veel moeilijker en risicovoller wordt zijn slag te slaan (zeker voor gelegenhedsvievers);
- Toename van publieke camera's, zowel in binnensteden als op invalswegen (ANPR);
- Private bewakingsfirma's;
- Voertuigcriminaliteit is een zogenaamd "beginnersmisdrijf", dus doordat dat moeilijker wordt, zijn er minder personen die een "criminele carrière" starten (m.a.w. ook andere vormen van criminaliteit dalen dan enkele jaren later);
- Strafvuivering: langere of effectieve celstraffen; elektronisch toezicht (enkelband);...
- Grote prijsdalingen voor elektronische consumptiegoederen (vb. laptops), waardoor het vaak de moeite niet meer is ze te stelen;
- Verschuiving naar minder zichtbare en minder risicovolle ICT/internetmisdrijven, die daarenboven ook een groot dark number hebben;
- Minder drugsverslaafden, die vaak diefstallen pleegden om drugs te kunnen kopen;
- Vergrijzing van de bevolking, waardoor het aantal jonge mannen, die verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de criminaliteit, sterk daalt;
- Gekluisterd zijn van de jeugd achter het computerscherm (Facebook, gaming,...), waardoor minder opportuniteit tot plegen van misdrijven op straat;
- ...

¹⁸ van Dijk, JJM, Tseloni, A, & Farrell, G (Eds.). (2012). The "International Crime Drop: New Directions in Research. Basingstoke: Palgrave Macmillan; Farrell: Five tests for a theory of the crime drop. Crime Science 2013 2:5. (www.crimesciencejournal.com); de Jong J. Het mysterie van de verdwenen criminaliteit. CBS Statistische trends (mei 2018).